

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНУ: НАЯВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

***Резюме.** Досліджено стан інноваційного розвитку Західного регіону. На прикладі Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей проведено аналіз кількісних показників, що характеризують інноваційний потенціал регіону. Виявлено основні регіональні проблеми, що стримують інноваційний розвиток та запропоновано ряд першочергових заходів, які потрібно вжити для сприяння інноваційної діяльності у регіоні.*

***The summary.** Probed innovative development of the Western region status. On the example of the Lvov, Ternopil and Ivano-Francovsk areas the analysis of quantitative indexes which characterize innovative potential of region is conducted. Found out basic regional problems, which restrain innovative development and the row of primary measures which need to be used for the assistance of innovative activity in a region is offered.*

***Ключові слова:** інноваційний розвиток регіону, інноваційний потенціал, інноваційна діяльність, інновації.*

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиліть суттєво зросла роль наукомістких, високотехнологічних виробництв. Тому, забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку регіонів, зростання національного виробництва можливі за умови впровадження інноваційного розвитку на основі наявного науково-технічного потенціалу та з урахуванням світових тенденцій науково-технологічного розвитку.

У розвинених країнах, за різними оцінками, від 75 до 100% приросту промислового виробництва забезпечується за рахунок використання інновацій [1]. Згідно з рейтингом Всесвітнього економічного форуму, Україна серед 134 країн зайняла у 2009 році у сфері розвитку початкової освіти 37 місце, у сфері розвитку вищої освіти – 45, у сфері формування факторів інноваційного розвитку – 52, за оснащеністю сучасними технологіями – 65, у сфері захисту прав інтелектуальної власності – 114 місце, що свідчить про неефективне використання власного інноваційного потенціалу, перетворення України в державу, яка експортує сировинні ресурси з незначною часткою доданої вартості, та виникнення загрози економічній та національній безпеці [2].

Саме тому в умовах світової фінансової кризи та загострення внутрішніх кризових явищ актуальними є дослідження, які дозволяють встановити стан інноваційного потенціалу, проблеми інноваційного розвитку регіону та важливим стає розроблення і забезпечення умов реалізації пріоритетних напрямів інноваційної діяльності.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Дослідження ролі інноваційного розвитку в економічній системі регіонів знайшли одне з провідних місць в сучасних працях вітчизняних та зарубіжних економістів. Регіональні аспекти інноваційного розвитку розглядаються у працях Ю. Бажала, А. Гальчинського, В. Геєця, Н. Гончарової, Б. Данилишина, М. Долішнього, Е. Зіня, П. Завліна, С. Ілляшенко, Н. Краснокутської, О. Кузьміна, О. Лапко, А. Лисецького, О. Пригожина, В. Семиноженко, М. Туган – Барановського, Р. Фатхутдінова, Л. Федулової, В. Чижової та ін.. Однак ця тематика потребує подальшого вивчення, оскільки не достатньо чітко визначено особливості інноваційних проектів підприємств регіону, мало уваги приділяється виявленню проблем їх інноваційно-технологічного розвитку.

Мета роботи. Ключовим стратегічним завданням щодо ефективного здійснення інноваційних процесів в регіоні має стати впровадження та використання сучасних інноваційних технологій, що є предметом безпосереднього інтересу виробників, споживачів та інвесторів з метою успішного ведення конкурентної боротьби на внутрішніх і зовнішніх ринках.

Тому метою статті є обґрунтування економічної активності інноваційної діяльності як фактора прискореного розвитку економіки регіону, аналіз кількісних показників, що характеризують інноваційний потенціал, виявлення на цій основі основних проблем інноваційного розвитку на прикладі Західного регіону та визначення напрямів подолання перешкод активній інноваційній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні якість управління інноваційними процесами та їх державне стимулювання є визначальними факторами конкурентоспроможності економіки кожного регіону.

Стан інноваційної діяльності Західного регіону і країни в цілому визначається як такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово-розвинутих країнах. Розвиток інноваційної діяльності в різних областях регіону є вкрай нерівномірним, що залежить в значній мірі від розвитку інноваційної інфраструктури. Виробництво відірвано від науки, що не дозволяє ефективно використовувати науковий та науково-технічний потенціал регіону.

Як показує досвід розвинених країн світу, вплив інноваційного фактора на економіку має відбуватись шляхом узгодження інноваційної політики з науково-технічною, промисловою, бюджетно-фінансовою, грошово-кредитною та зовнішньоторговельною політикою й за умови досягнення єдності інтересів і встановлення злагоджених стосунків між суспільством, державою, владою, бізнесом та іншими громадськими та науковими інституціями.

Незважаючи на тривалий економічний спад 90-х років, Україна зуміла зберегти досить потужний науковий і науково-технічний потенціал, який складає основну базу інноваційного розвитку. Проте динаміка цього розвитку залишається нестабільною. Кількість інноваційно-активних промислових підприємств, що у 2000 році перевищувала 1,7 тис., так і не змогла досягнути цього рівня. Частка таких підприємств за останній період постійно зменшувалася і лише в 2007 р. відновилася її зростаюча динаміка, у 2008 р. питома вага підприємств, що займалися інноваціями у цілому по Україні знову зменшилася до 13,0 % проти 14,2 % у 2007 р. (відповідно, 1397 підприємств у 2008р. проти 1472 у 2007р.). Тобто, лише кожне шосте підприємство є інноваційно-активне.

Якщо спостерігати за динамікою інноваційного розвитку Західного регіону протягом останніх років, то можна говорити про його стабільність. Щодо Тернопільської області слід відмітити протягом 2007–2008 років позитивні зрушення у діяльності промислових підприємств в інноваційній сфері регіону (див. табл.1).

Таблиця 1

Основні показники інноваційного розвитку промислових підприємств Західного регіону протягом 2006 – 2008 рр. (за окремими регіонами)*

	Львівська область			Тернопільська область			Івано-Франківська область		
	22006	22007	22008	22006	22007	22008	22006	22007	22008
Кількість інноваційно-активних підприємств, <i>одиниць</i>	62	127	101	21	36	43	38	92	92
у % до загальної кількості промислових підприємств	8,4	15,8	12,1	8,3	13,2	16,1	12,9	30,6	27,9
Кількість підприємств, що впроваджували інновації, <i>одиниць</i>	47	49	71	9	26	35	36	71	73
у % до загальної кількості промислових підприємств	6,4	9,8	8,5	3,6	9,6	13,1	12,2	23,6	22,1
Загальна сума витрат на інновації, <i>млн. грн.</i>	72,46	272,5	296,7	6,72	19,26	62,73	225,5	264,9	501,0
Впроваджено нових технологічних процесів	8	54	54	2	36	30	12	47	35
Освоєно інноваційних видів продукції, <i>найменувань</i>	102	190	138	19	65	89	61	69	56
Придбано нових технологій, <i>одиниць</i>	16	32	23	4	182	21	19	45	27
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, <i>млн. грн.</i>	423,6	1064	627,1	12,2	179,5	262,4	156,1	438,0	598,1
у % до загальної обсягу реалізованої промислової продукції	3,3	6,5	3,1	0,5	5,7	6,0	1,7	4,1	5,2

*Таблицю складено автором за даними [3;4;5;6].

Варто відзначити Івано-Франківську область за результатами 2008 року в інноваційній сфері, яка посіла друге місце за часткою інноваційно-активних підприємств (27,9% до загальної кількості промислових підприємств), поступившись лише м. Києву (29,0%). Вищою, ніж в середньому по області, була частка підприємств, що здійснювали інновації у містах Яремче (40%), Івано-Франківську (35,0%), Калуші (29,4%), Галицькому (53,8%), Долинському (41,2%), Тисменицькому (40,0%), Городенківському (37,5%) та Тлумацькому (33,3%) районах. Втім, протягом року не проводили інноваційні заходи підприємства Коломийського району [3].

За підсумками першого півріччя 2009 року, Тернопільщина посіла четверте місце за комплексною оцінкою соціально-економічного розвитку регіонів, яку здійснило Міністерство економіки України. Одним з показників, що забезпечили лідерство області, була значна частка за підсумками 2008р. інноваційно-активних промислових підприємств (16,1% або 43 одиниці), що підняло в цьому напрямку область з дванадцятого на шосте рейтингове місце серед регіонів України. Однак, на сьогодні інноваційно-активні підприємства відсутні в Бережанському, Борщівському, Монастириському та Заліщицькому районах [4].

Львівська область за кількістю підприємств, задіяних інноваційною діяльністю посідає 14 місце після м. Києва, Івано-Франківської, Чернігівської, Чернівецької, Вінницької, Тернопільської, Кіровоградської. Миколаївської, АР Крим, Харківської, Херсонської, Київської, Закарпатської областей. Інноваційна діяльність сконцентрована переважно у Львові, де знаходиться 43,6% інноваційних підприємств області, а також у Яворівському районі – 11,9%, Дрогобичі – 7,9%, Червонограді і Пустомитівському районі – по 5,9%. Інноваційно неактивними на Львівщині залишаються промислові підприємства Борислава, Моршина,

Нового Роздолу, а також Буського, Городоцького, Дрогобицького, Жовківського, Золочівського, Самбірського, Сокальського, Турківського районів [6].

Втім, процес оновлення технологічної бази промисловості не має стійкої зростаючої динаміки. Загалом по Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській областях в 2008 році порівняно з попереднім роком можемо спостерігати зниження кількості впроваджених технологічних процесів на 5%. В той же час на вкрай низькому рівні залишається ситуація щодо освоєння виробництва інноваційних видів продукції, кількість якої невпинно зменшується починаючи з 2003 року. Так, порівняно з 2007 р. у 2008 році було освоєно на 15% нових видів продукції менше, у 2,5 рази цей показник зменшився порівняно з 2004 р., у 8,3 рази меншим є впровадження нової продукції відносно 2000 року. Але разом із тим, зростає по регіону кількість підприємств, що впроваджують інновації, в тому числі нові технологічні процеси. Сьогодні їх чисельність становить 179 одиниць, що на 36% більше порівняно з попереднім роком і удвічі більше проти 2001 року.

Ознакою впровадження інноваційного продукту у виробництво є реалізація його на ринку. У 2008 році майже кожне сьоме інноваційно-активне підприємство регіону поставляло на ринок інноваційну продукцію (у 2007р. – кожне шосте). Обсяг реалізованої інноваційної продукції по регіону становив 1487,6 млн. грн., що порівняно з 2007р. є меншим на 13% (табл. 1). Більше половини інноваційної продукції (75,5% або 1123,2млн. грн.) припало на реалізовану продукцію, що є новою тільки для підприємства (тобто вже виготовлялася на інших, але є новою або істотно поліпшеною для даного підприємства), 24,5% (364,5 млн. грн.) обсягу реалізованої інноваційної продукції припадало на продукцію, що є новою для ринку.

За видами економічної діяльності найбільш сприйнятливими до нововведень по регіону були підприємства з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, машинобудування, з виробництва неметалевої мінеральної продукції, хімічної і нафтохімічної промисловості, де частка тих, що займалися інноваціями, складала 25-39%.

Витрати на придбання основних засобів та капітальні витрати, пов'язані з упровадженням інновацій є найбільшим за обсягом напрямком інноваційних витрат у промисловості регіону. Майже вдвітьє зросли обсяги витрат на інноваційну діяльність по Тернопільському та Івано-Франківському регіонах порівняно з 2005 р. і вчетверо підвищився даний показник по Львівщині.

Загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей протягом 2008 року склав 860416,1 тис. грн., з яких:

- 55,5 % (476892,7 тис. грн.) було спрямовано на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення;
- 31,3 % (269441,0 тис. грн.) – на виконання науково – дослідних розробок (внутрішні та зовнішні НДР);
- 10,5% (90336,1 тис. грн.) – на придбання нових технологій;
- 2,7% (23746,3 тис. грн.) – виробниче проектування та інші витрати [3,5,6].

В розрізі регіонів на інноваційні заходи найбільший обсяг витрат було спрямовано підприємствами Івано-Франківської області (у 2008р. 501023,2 тис. грн. проти 264864,3 тис. грн. у 2007р.). Значна частка витрат цього регіону (51,3%) припадає на виконання досліджень і розробок. Підприємства Львівщини на інноваційні витрати у промисловості у 2008р. скерували 296662,2 тис. грн., що на 8,9% більше, ніж у 2007 році. 74,6% інноваційних затрат пішло на придбання машин, обладнання, установок та капітальні витрати, пов'язані з упровадженням інновацій. У Тернопільській області даний показник за останній рік зріс у 3,25 рази і інноваційні витрати в промисловості становили на кінець 2008р. 62730,7тис. грн., лівова частка яких (98,2%) припадає на придбання машин та обладнання (див. рис.1).

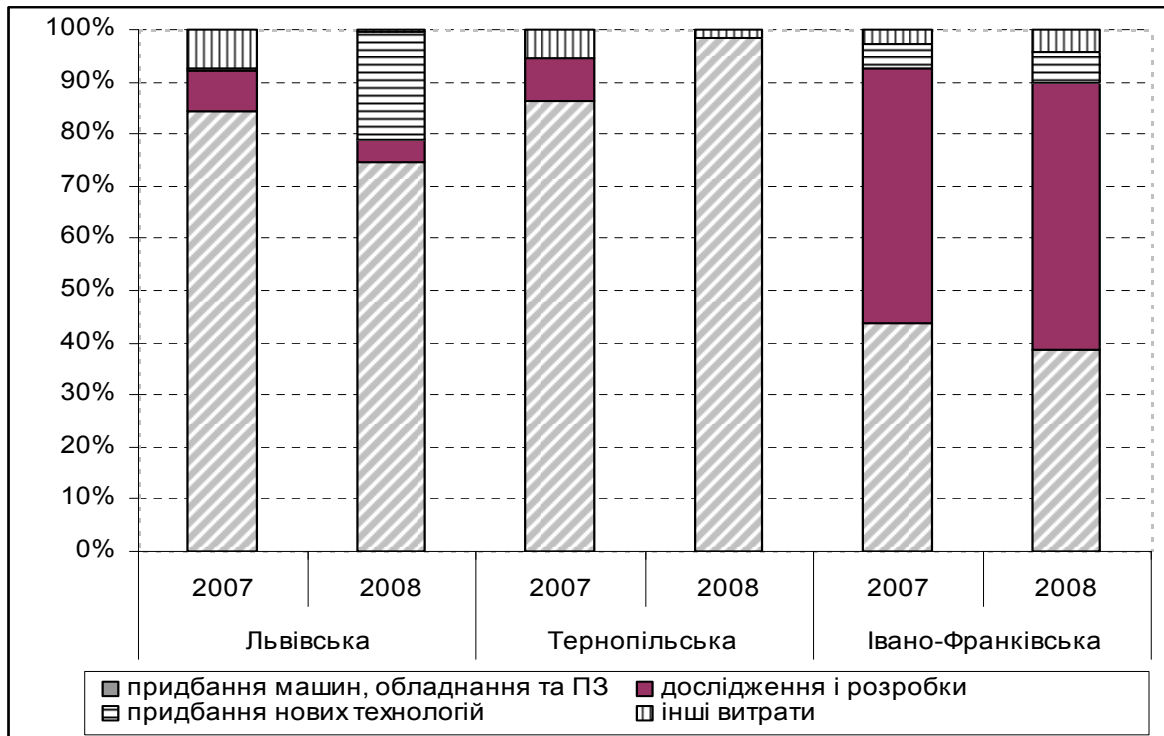

Рис. 1. Розподіл інноваційних витрат за напрямками економічної діяльності у промисловості Львівської, Тернопільської, Івано-Франківської областей у 2007 – 2008 рр., %

Протягом останніх двох років підприємства Західного регіону при здійсненні інноваційних процесів не витрачали кошти на маркетинг та рекламу, що свідчить про недосконалість маркетингової діяльності в їх роботі. Помітним є той факт, що склалася невтішна ситуація, при якій неможливо забезпечити проходження процесів активізації інноваційного розвитку підприємств, зокрема, Тернопільської області, адже два найважливіші чинники цього нині знаходяться в найскладнішому фінансовому становищі. Очевидним є те, що відсутність фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт і витрат на рекламу та маркетинг можуть перешкоджати успішному здійсненню інноваційної діяльності та активізації інноваційних процесів, а, відповідно, стримувати зростання економічному розвитку даного регіону.

Стримування інноваційної розвитку регіону пояснюється, насамперед, обмеженістю джерел його фінансування, пов'язане з фінансово-економічною нестабільністю в державі та кризовим станом більшості підприємств, які змушені реалізовувати інноваційні процеси за рахунок власних коштів. Відсутність власних коштів у підприємств для фінансування інновацій доповнюється іншими чинниками – високими кредитними ставками та неспроможністю отримання довготермінових кредитів, теперішнім масовим банкрутством банків. Недостатньо використовуються в Україні непрямі заходи стимулювання впровадження інновацій.

Основним джерелом фінансування інноваційної діяльності Західного регіону протягом багатьох років залишаються власні кошти підприємств (див. рис.2). Лише у Івано-Франківській області за 2008 рік у структурі витрат за джерелами фінансування найбільша частка припадала на банківські кредити – 78,3% загальної суми (або 392402 тис. грн.) (у 2007р. – 78,4%, у 2006р. – 29,6%, у 2005р. – 15,4%). Проте, оновлення виробництва за рахунок кредитування здійснювали тільки 8,9% інноваційно-активних підприємств. Разом з тим, більшість підприємств – 60% загальної кількості, впроваджували нововведення за рахунок власних коштів. У 2008р. власними коштами профінансовано 16,9% загального обсягу інноваційних робіт по Івано-Франківській області [3].

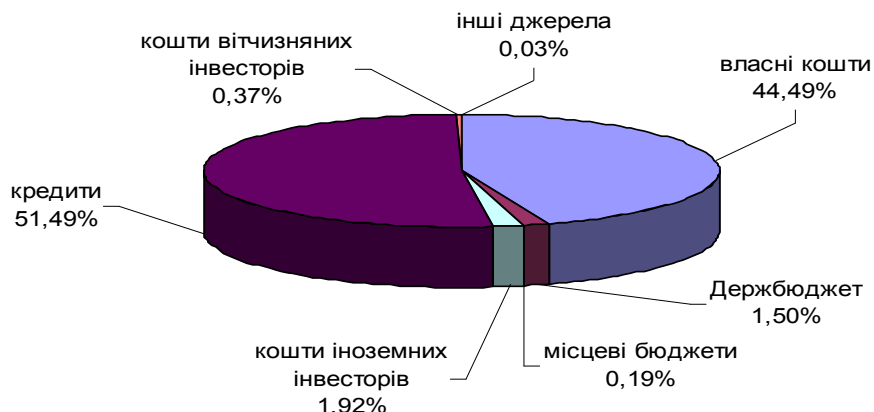

Рис. 2. Структура загального обсягу фінансування інноваційної діяльності регіону у 2008 році за джерелами

Основним джерелом фінансування витрат на здійснення інноваційних робіт у Львівській та Тернопільській областях з 2000 року залишаються власні кошти підприємств, питома вага яких торік становила відповідно 85,6% (253819 тис. грн.) та 70,3% (44131,2 тис. грн.) у загальному обсязі фінансування технологічних інновацій.

Загальний обсяг фінансування інновацій в 2008 році в регіоні становить 860416,2 тис. грн., зокрема в областях ці показники наступні: Івано-Франківська область – 501023,3 тис грн., Львівська – 296662,2 тис. грн., Тернопільська – 62730,7 тис грн..

Деякі джерела фінансування інноваційних процесів стають з кожним роком менш доступними. Все більш очевидним стає нерівномірне або обмежене використання різних джерел фінансування окремими областями. Наприклад, протягом останніх років підприємствам Тернопільщини не виділялись асигнування з державного та місцевих бюджетів на інноваційні заходи, припинилося фінансування з інноваційного фонду. На даний час не стала привабливою інноваційна сфера Тернопільської області і для вітчизняних інвесторів.

Шляхом до створення конкурентоспроможної економіки регіону є активне використання наявної науково-технологічної бази у промисловості, тобто тісний зв'язок між науковими досягненнями та впровадженням створених нових технологій у виробництві. Актуальною проблемою залишається недосконалість існуючої організації науки й інноваційної діяльності на підприємствах, відсутня система фінансової та організаційної взаємодії. Особливо важливою для збереження конкурентоспроможності економіки регіону стає інформація про досягнення та використання як прикладних, так і фундаментальних досліджень, для чого їм потрібні більш тісні зв'язки із первинними джерелами фундаментальної науки, які представляють науково-дослідні установи. В свою чергу, останні зацікавлені у співробітництві із промисловими підприємствами з метою пошуку джерел фінансування фундаментальних робіт і можливостей одержання прибутків від комерціалізації результатів наукових досліджень.

Однак, починаючи з 2005 року, спостерігається негативна тенденція до зменшення кількості наукових організацій в окремих областях Західного регіону та загалом по Україні.

Так, зменшилася кількість наукових організацій у Тернопільській області та на Львівщині, про що свідчать дані статуправління за 2008 рік (див. табл.2): у Тернопільській області – 14 організацій (у 2005 р.– 16), у Львівській області наукові дослідження і розробки виконували 79 організацій (в 2005 р. – 87). Це може призвести до погіршення стану інноваційної діяльності промислових підприємств шляхом скорочення можливості впровадження нових розробок, зразків нових типів машин, апаратів, приладів та засобів автоматизації, нових видів продукції. У той же час по Івано-Франківській області спостерігаємо

збільшення цього показника протягом останніх десяти років до 27 одиниць проти 18 у 2000 році та 21 одиниці у 2005 році.

Аналіз діяльності наукових організацій регіону за 2008 рік проведемо у вигляді наступної таблиці:

Таблиця 2
Основні показники діяльності наукових організацій Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей за 2008 рік

Показники	Львівська область		Тернопільська область		Івано-Франківська область	
	2008	у % до 2007р.	2008	у % до 2007р.	2008	у % до 2007р.
1. Кількість наукових організацій, одиниць	79	94,0	14	100,0	27	117,4
2. Чисельність працівників наукових організацій, осіб	6474	93,6	423	95,7	1094	94,3
з них фахівці, зайняті науковою та науково-технічною роботою, осіб	4241	94,8	257	95,2	781	95,4
3. Загальний обсяг наукових та науково-технічних робіт, тис. грн.	308699	113,0	14900,9	111,1	56873,3	120,5
у т.ч. виконано власними силами, тис. грн.	288669	114,2	14669,9	113,8	50900,8	113,8
фундаментальні дослідження, тис. грн.	94966,4	125,9	1651,7	92,0	3065,5	107,2
прикладні дослідження, тис. грн.	55176,0	133,0	4894,2	145,9	4339,5	151,4
науково-технічні розробки, тис. грн.	107068	93,8	7949,7	106,6	21335,1	94,6
науково-технічні послуги, тис. грн.	31458,5	144,3	405,3	142,4	22160,7	134,6
4. Обсяг фінансування внутрішніх витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт, тис. грн.	283842	118,1	13652,6	117,5	56302,8	124,8
у т. ч. кошти:						
власні, тис. грн.	6432,1	60,8	1330,1	82,7	1052,6	70,9
держбюджету, тис. грн.	174268	141,2	7156,5	126,7	14804,0	127,7
місцевих бюджетів, тис. грн.	951,3	67,3	-	-	459,8	147,0
позабюджетних фондів, тис. грн.	1079,5	303,7	63,0	84,3	38,1	103,9
кошти замовників з них:						
підприємств, організацій України, тис. грн.	84899,9	101,6	3518,2	101,1	39717,5	129,7
іноземних держав, тис. грн.	8447,3	76,9	1167,0	269,7	93,4	49,4
інших джерел, тис. грн.	7764,3	78,1	417,8	111,6	137,4	15,6

*Таблицю складено та розраховано автором за даними [3;4;5;6].

Одним з основних факторів інноваційного розвитку регіону є підготовка висококваліфікованих наукових кадрів. Протягом 2004–2008 рр. щорічно зменшується кількість працівників, які виконують науково-технічні роботи за основним місцем роботи, тоді як кількість сумісників тільки за минулий рік зменшилась на десяту частину. Так, фахівців, що виконують наукові та науково-технічні роботи станом на 01.01.2009р. по регіону налічувалось 5279 осіб, що на 5,4% менше попереднього року та на 15% менше 2004 – 2005 рр. Із загальної кількості працівників 219 осіб мали науковий ступінь доктора наук, 1110 – кандидата наук [3;4;6]. Зокрема, понад 65% кандидатів та докторів наук виконують науково-технічні роботи на засадах сумісництва. Така ситуація може призвести до зниження ефективності їх діяльності.

Ще одне найгостріше питання - формування інженерно-технічних і робочих кадрів. Підготувати кваліфікованого фахівця без тісного контакту з виробництвом неможливо.

Кожному навчальному закладу мати власну добре оснащену виробничу базу нереально й економічно недоцільно. У більшості діючих підприємств немає бажання й можливостей займатися адаптацією студентів до виробничих умов, усі хочуть мати готових фахівців. У той же час багато навчальних закладів (особливо з професійної підготовки) мають фахівців і студентів, які могли б виконувати певні роботи, однак позбавлені такої можливості внаслідок відсутності організаційної структури, яка могла б забезпечити виконання робіт відповідно до встановлених норм і правил [7].

Аналіз наявної в Західному регіоні інноваційної інфраструктури свідчить про її нерозвиненість і неспроможність охопити усі ланки інноваційного процесу. Сформовано лише окремі елементи інноваційної інфраструктури.

Так, в Івано-Франківській області представлені майже всі елементи інноваційної інфраструктури – технологічний парк, інноваційний бізнес-інкубатор, дослідницький центр з питань інновацій, центр науково-технічної та економічної інформації, інноваційно-технологічний кластер, 3 центри комерціалізації інтелектуальної власності та 3 навчально-наукових центри [8].

З метою підтримки інноваційного розвитку в Західному регіоні наказом Державного агентства України з інвестицій та інновацій створено Західний регіональний центр інноваційного розвитку, метою діяльності якого є забезпечення інформаційно-аналітичної, організаційної, фінансової, консалтингової та іншої підтримки інноваційного розвитку Львівської та Тернопільської областей.

Західний регіональний центр здійснює моніторинг інноваційного сектору економіки регіону, проводить конкурсний відбір наукових розробок та забезпечує фінансову підтримку впровадження інноваційних проектів через механізм їх цільового фінансування. Серед інших завдань Центру можна виділити: здійснення інформаційного забезпечення інноваційної діяльності та інноваційного розвитку в регіоні, підтримка процесу побудови та розширення регіональної інноваційної інфраструктури, а також реалізація, відповідно до чинного законодавства, пріоритетних напрямів інноваційної діяльності. Центр також відповідає за організацію взаємовідносин науково-дослідних установ та організацій, виробничо-господарських структур, а також представників органів виконавчої влади, як на регіональному, так і на загальнодержавному рівні.

Західним регіональним центром інноваційного розвитку спільно з Центром інвестиційно-інноваційних програм Національного інституту стратегічних досліджень створено «Інноваційний бізнес-інкубатор «Тернопіль» (м. Тернопіль).

Розвиток інноваційної діяльності в регіоні забезпечує, зокрема, технологічний парк «Яворів», засновниками якого є такі провідні установи, як Національний університет «Львівська політехніка», Львівський національний університет ім. І.Франка, Інститут фізики конденсованих систем НАН України.

Технопарк займається впровадженням науково-технічних розробок у виробництво та виведенням їх на ринок через середні та малі підприємства; надає послуги, пов'язані із забезпеченням правового, маркетингового, комерційного й експертного супроводу інноваційного процесу, координує діяльність наукових, виробничих і фінансових інституцій в сфері розробки та впровадження інноваційних проектів, створює інвестиційно привабливі території для залучення іноземних інвестицій. Згідно Закону, виконавці проектів технопарку отримують від держави ряд цільових субсидій у вигляді податкових та митних пільг.

Нині Науково-технічною Радою технопарку «Яворів», з моменту набуття технопарком статусу загальнонаціонального (з 2007 року) схвалено три інноваційних проекти, виконання яких передбачено в рамках пріоритетних напрямів його діяльності:

1. «Методи і геоінформаційні технології дистанційного моніторингу природних ресурсів України» (виконавці: Національний університет «Львівська політехніка» та ПП «Земсервіс», Львівська область).

2. «Розробка та виробництво бурякозбирального бункерного комбайна КТБ 6-17 нового покоління» (виконавці: Тернопільський комбайновий завод (м. Тернопіль) та ТЗОВ «ТехноБудПром» (м.Київ).

3. "Впровадження технології серійного виробництва комплексу струмопровідних та діелектричних паст для товстоплівкової технології та організація випуску товстоплівкових плат на їх основі" (виконавець ТзОВ «Стеліт», м. Львів).

Технопарком створено регіональні представництва у Тернопільській, Рівненській та Волинській областях. Впродовж діяльності технопарком «Яворів» розроблено, підготовлено та впроваджено близько 50 інвестиційних та інноваційних проектів, загальною вартістю понад 138 млн. грн., які зареєстровані в законодавчо встановленому порядку та реалізовані на території Західного регіону, зокрема в Яворівському районі Львівської області [6].

Нині в Україні система технологічних парків є чи не єдиним позитивним прикладом дієвого механізму із забезпечення реалізації державної інноваційної політики. При реалізації проектів технологічних парків на ринку України з'являється вітчизняна конкурентоздатна продукція, що сприяє заміщенню імпорту та позитивно впливає на українську економіку.

Проте у 2009 році активність технопарків в Україні практично зведена до нуля: кількість діючих проектів технопарків зменшилася в 7 разів (з 108 до 17). При чому 11 проектів було зареєстровано в останні 2 роки, тоді як з 2005 по кінець 2007 року не було зареєстровано жодного. Загальний обсяг реалізованої інноваційної продукції співставний з показниками 2000-2002 року і становить у першому півріччі 2009 року лише 227,5 млн. грн., що у 6,7 рази менше за результати першого півріччя 2007 року. Платежі до бюджету та державних цільових фондів скоротились з 123,1 млн. грн. за перше півріччя 2007 року до 13,6 млн. грн. за перше півріччя 2009 року. Основною причиною такої ситуації являється невиконання Закону України "Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків" та зміни до нього, що було внесено Законом України "Про державний бюджет на 2005 рік". Невиконання законодавчою та виконавчою гілками влади положень законів, спрямованих на створення сприятливих умов для суб'єктів інноваційної діяльності, а також його часті зміни, призупинили стрімку динаміку розвитку та розбудови цієї інноваційної мережі в регіонах та в цілому по Україні [8].

З метою управління інноваційним розвитком регіону можна виділити наступні чинники, що сприяють активізації інноваційної діяльності на різних рівнях управління, згрупувавши їх у наступні групи:

- законодавчі – полягають у формуванні правової основи інноваційного розвитку регіону на основі системи законів та підзаконних актів;
- організаційно-управлінські - здійснюють вплив через інституційно-управлінські й інституційно-організаційні зміни в інноваційній сфері;
- фінансово-економічні - визначають особливості здійснення інноваційної діяльності регіону з позицій грошово-кредитних, бюджетно-податкових, амортизаційних важелів інноваційного розвитку;
- техніко-технологічні - здійснюють вплив на технічні та технологічні сторони інноваційної діяльності промислових підприємств;
- соціальні - відділяють вплив соціальних наслідків інноваційного розвитку від впливу багатьох інших чинників;
- екологічні - визначають вплив нових технологій, нових матеріалів, нових видів енергії на довкілля в процесі інноваційної діяльності підприємств;
- гуманітарні - впливають на інноваційний розвиток через ступінь освіченості населення, рівень знань і науки в регіоні;
- інформаційні - визначають особливості інноваційного розвитку регіону на основі використання інформаційних ресурсів.

Державна інноваційна політика повинна орієнтуватися на реалізацію даних конкурентних інноваційних переваг, до яких відносяться ці чинники.

За результатами дослідження стану інноваційного розвитку промислових підприємств регіону та аналізу даних статуправлінь Львівської, Тернопільської та Івано-Франківської областей про стан інноваційної діяльності можна зробити наступні висновки.

Висновки. В сучасних умовах, при зростанні мобільності людей і виробничих потужностей, необхідні не лише передові високотехнологічні, наукомісткі виробництва, але й, в першу чергу, регіони, готові прийняти їх та забезпечити їх діяльність. Фінансова нестабільність і внутрішні кризові явища в Україні обумовили необхідність адаптації інноваційної сфери до радикальних змін в економіці. Що стосується України, то нині

спостерігаються тенденції до технологічного відставання нашої держави від розвинених країн світу, що може перетворити її на ресурсний придаток країн-лідерів.

Зниження рівня фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт призвело до відтоку цінних кваліфікованих наукових і технічних кадрів з України, занепаду багатьох наукових шкіл. Проблемою інноваційного розвитку є відсутність тісного зв'язку у тріаді "наука-виробництво-ринок", коли підприємці не обізнані про наявні перспективні розробки, а науковці та дослідники не володіють елементами ринкового підприємництва, що може призводити до знецінення розробок.

На жаль, брак коштів на інноваційну діяльність, низький технологічний рівень виробничої бази промисловості, відсталість технологічної структури не дають можливості економіці регіону розвиватися на власній інноваційно-технологічній основі. Тому в регіоні необхідно створювати відповідні стимулюючі механізми для інвестування в інноваційно-технологічні процеси, у відновлення вітчизняного виробництва, яке здатне створювати конкурентоспроможну продукцію.

Іншими найвагомішими факторами, що перешкоджають здійсненню інновацій є великі витрати на нововведення відсутність кредитного забезпечення, високий економічний ризик, недосконалість законодавчої бази, тривалий термін окупності нововведень, відсутність коштів у замовника, нестача інформації про нові технології та ринки збуту, відсутність можливостей для кооперації з іншими підприємствами та науковими установами, відсутність кваліфікованого персоналу, відсутність попиту на високотехнологічну продукцію на внутрішньому ринку через домінування галузей, орієнтованих на виробництво низькотехнологічної продукції, несприйнятливість підприємств до нововведень, недостатній рівень захисту прав інтелектуальної власності.

Таким чином, виявлені недоліки та проблеми інноваційного розвитку регіону свідчать про потребу розробки відповідних заходів щодо активізації інноваційної діяльності, які були визначені обласними програмами стратегії науково-технічного та інноваційного розвитку на період до 2015 року Тернопільською, Львівською та Івано-Франківською облдержадміністраціями. Реалізацію інноваційної політики слід здійснювати за допомогою ринкових, інституційних та адміністративних важелів. З цією метою необхідно використовувати такі заходи економічної й інноваційної політики як:

- розробка заходів стимулювання фінансування інноваційної діяльності різними інвесторами (державна, місцеві органи влади, позабюджетні фонди);
- тісна взаємодія законодавчих органів, виконавчої влади та науково-технічної громадськості в управлінні інноваційною діяльністю; участь науковців у виробленні і прийнятті найважливіших рішень в області науки і техніки на всіх рівнях управління;
- розробка і запровадження механізму надання пільг промисловим підприємствам, які впроваджують і реалізують інноваційну продукцію;
- поширення практики надання середньострокових кредитів зі знижкою кредитної ставки;
- запровадження державного страхування кредитів приватних банків, наданих для виконання інноваційних проектів;
- розбудова інноваційної інфраструктури (інформаційних центрів, технопарків, бізнес-інкубаторів, венчурних фондів) та їх державна підтримка;
- створення й удосконалення законодавчої та нормативно-правової бази інноваційної діяльності;
- підвищення рівня освіти і кваліфікації, оволодіння теоретичними та практичними навичками комерціалізації технологій, захисту та використання інтелектуальної власності, управління інноваційними проектами, що сприяло б розвитку інноваційної культури;
- розробка заходів щодо забезпечення захисту інтелектуальної власності, підвищення якісного рівня виданих патентів;
- удосконалення рівня інформаційного забезпечення про наявні науково-технічні розробки, потреби підприємств у науково-технічній продукції;
- опрацювання механізмів комерціалізації результатів завершених науково-технічних розробок і передання їх до сфери виробництва, організація програм із надання

фінансової допомоги по проведенню прикладних розробок та втілення їх у промисловість.

Цілеспрямована інноваційно-інвестиційна діяльність на регіональному рівні та реальне втілення даних заходів інноваційної політики є важливою складовою забезпечення конкурентоспроможності економіки регіону та держави в цілому, що дозволить активізувати інноваційні процеси та забезпечити їх стійкий економічний розвиток.

Використана література

1. Петрина М. Базові умови створення інноваційної моделі розвитку економіки України / М. Петрина // Економіка України. – 2006. – №8. – С. 35 – 47.
2. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи” №680-р від 17.06.2009р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.in.gov.ua/index.php?lang=ua&get=226&id=1906>
3. Наукова та інноваційна діяльність в області за 2000 – 2008 роки: статистичний збірник / [за ред. М.М. Колімбровського]. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2009. – С. 34 – 80.
4. Наука та інноваційна діяльність за 2008 рік: статистичний бюлетень / [відп. за вип. С.В.Лупійчук]. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2009. – 33 с.
5. Статистичний щорічник Тернопільської області за 2008 рік / [відп. за вип. С.В.Лупійчук]. – Тернопіль: Головне управління статистики у Тернопільській області, 2009. – С.260 – 273.
6. Інноваційна діяльність Львівської області: статистичний збірник / [відп. за вип. Л.І. Косюк; заг. кер. Л.В. Сотнікова]. – Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2009. – 100с.
7. Мазніченко В.Г. Проблемні питання, які перешкоджають інноваційній діяльності і можливі шляхи їх вирішення // Луганський обласний Технічний центр з впровадження інновацій [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://lg.tcvin.snu.edu.ua/>
8. Розвиток сфери інновацій та трансферу технологій України протягом 2008-2009 років. Інформаційні матеріали // Міністерство освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.mon.gov.ua/main.php?query=science/innovation>